

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора педагогічних наук, професора Андрощука Ігоря Петровича
на дисертаційне дослідження Губіна Юрія Ігоровича
на тему «Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців
міжнародних відносин в університетах Великої Британії»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки,
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами. В умовах глобалізації, інтенсивного розвитку інформаційних технологій та зростання вимог до професійної мобільності фахівців міжнародних відносин особливого значення набуває підготовка конкурентоспроможних спеціалістів, здатних ефективно працювати в міжнародному середовищі та оперативно реагувати на виклики сучасного світу. Важливим чинником актуальності дослідження є необхідність модернізації системи професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні відповідно до європейських стандартів вищої освіти. У цьому контексті значний науковий і практичний інтерес становить досвід Великої Британії, університети якої займають провідні позиції у світових рейтингах та мають багаторічні традиції організації студент-центрованого навчання. Самостійна робота в британських університетах розглядається не як допоміжний компонент освітнього процесу, а як його ключовий складник, що забезпечує розвиток академічної автономії, дослідницьких умінь, навичок аналізу міжнародних процесів та професійної відповідальності.

Актуальність теми посилюється також недостатнім рівнем узагальнення та систематизації британського досвіду організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у вітчизняних науково-педагогічних дослідженнях. Вивчення структурних компонентів, організаційно-педагогічних умов, форм, методів і засобів забезпечення самостійної роботи студентів в університетах Великої Британії сприятиме виявленню перспективних підходів до вдосконалення професійної підготовки фахівців міжнародних відносин в українських закладах вищої освіти.

Таким чином, актуальність дослідження визначається потребою підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин, необхідністю вивчення та творчого використання прогресивного британського досвіду організації самостійної роботи студентів, а також потребами інтеграції української системи вищої освіти до європейського освітнього простору.

Дисертацію підготовлено відповідно до тематичного плану наукових досліджень Хмельницького національного університету «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (ДР № 0119U103663), «Психолого-педагогічні засади професійно-особистісного розвитку фахівців в умовах трансформації суспільства» (ДР № 0125U003711). Тема дисертації

затверджена вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 3 від 27.10.2022 р.).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується логікою подання поняттєвого апарату дослідження: об'єкта, предмета, мети дослідження, послідовним розв'язанням поставлених завдань, репрезентативністю джерельної бази, широкою апробацією дослідження: наукові положення, результати дослідження апробовані на науково-практичних конференціях різного рівня.

Значення для науки і практики отриманих результатів. Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що: *уперше* виявлено особливості організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії (структурування змісту на засадах принципів академічної автономії, свободи вибору освітньої траєкторії, релевантності професійним потребам, диференціації та індивідуалізації навчання, концепції «deep learning»); орієнтація змісту самостійної роботи на розвиток навичок самоменеджменту, професійної автономії, критичного мислення майбутніх міжнародників; забезпечення дослідницького, аналітичного та проблемно-пошукового характеру самостійної роботи; чітке розмежування обов'язкової та рекомендованої самостійної роботи студентів; домінування дослідницько-аналітичних завдань; інтеграція індивідуальних, проєктних і колаборативних форм роботи; поєднання традиційних академічних підходів із широким використанням цифрових платформ і сервісів, систем управління навчанням Moodle, Canvas та Blackboard, які інтегрують навчальний контент, комунікацію, оцінювання та аналітику; інтеграція систем управління навчанням з широким спектром додаткових цифрових інструментів (Turnitin, Grammarly, Panopto, Mentimeter, Qualtrics, Digimap, Microsoft Teams, NVivo, EndNote, Mendeley та Zotero); використання персоналізованого цифрового профілю студента (Individual Learning Accounts, ILA); реалізація моделі інтегрованої цифрової екосистеми організації самостійної роботи (інтеграція LMS, PBL та ILA); запровадження системи академічного тьюторства); *здійснено порівняльно-педагогічний аналіз* організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та України й обґрунтовано можливості використання конструктивних ідей британського досвіду у вітчизняній системі вищої освіти; *удосконалено* змістове, технологічне та методичне забезпечення організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні з урахуванням конструктивних ідей британського освітнього досвіду; *подальшого розвитку набули* методологічні підходи та принципи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин, а також напрями вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин у вітчизняному освітньому просторі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні методичних рекомендацій «Організація самостійної роботи майбутніх фахівців

міжнародних відносин: досвід Великої Британії», у яких визначено та обґрунтовано напрями використання конструктивних ідей британського досвіду з метою модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні. Основні положення, теоретичні висновки та джерельна база дослідження можуть бути використані в процесі оновлення та розроблення освітніх програм, робочих програм навчальних дисциплін, а також під час створення спецкурсів із порівняльної педагогіки вищої школи та професійної підготовки у сфері міжнародних відносин. Прогностичний потенціал дослідження зумовлений можливістю використання його результатів як теоретико-методологічного підґрунтя для подальших порівняльно-педагогічних розвідок у сфері вищої освіти, а також для наукових досліджень магістрантів, аспірантів і докторантів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка № 141/172 від 30.12.2025 р.), Національного університету «Львівська політехніка» (довідка №67-01-48 від 13.01.2026 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (№03-24/01/147 від 13.01.2026 р.).

Робота містить анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел (251 найменувань, із них 151 – англійською мовою), 18 додатків. Загальний обсяг роботи становить 297 сторінок, із них основного тексту – 162 сторінки. Дисертація ілюстрована 11 рисунками, 9 таблицями.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. У вступі чітко, логічно та коректно визначено методологічний апарат дослідження. Мета і завдання дослідження узгоджуються зі змістом, структурою та висновками роботи, що забезпечує її цілісність і послідовність. Проведений аналіз наукових джерел та стану розробленості проблеми створив належне теоретичне підґрунтя для обґрунтування й представлення отриманих результатів дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні засади організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин»** – схарактеризовано проблему дослідження у науковій літературі, обґрунтовано методологічні підходи та принципи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин.

Наукову цінність становлять результати аналізу наукових підходів, що дали змогу визначити самостійну роботу студентів як планову індивідуальну або групову навчально-пізнавальну діяльність, що здійснюється за завданням викладача, під його методичним керівництвом і контролем, але без безпосередньої участі в процесі виконання.

За результатами аналізу й узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду встановлено, що для позначення феномену самостійної роботи використовується широкий спектр семантично споріднених термінів: «self-regulated learning» (саморегульоване навчання), «self-directed learning» (самоспрямоване навчання), «independent learning» (незалежне навчання), «autonomous learning» (автономне навчання), «individual study» (індивідуальне навчання), «open learning» (відкрите навчання), «flexible learning» (гнучке

навчання) тощо. Аналіз наукових джерел і нормативних документів дав змогу Губіну Ю.І. виокремити чотири якісно відмінні етапи еволюції форм самостійного навчання студентів у Великій Британії (1) 1980-ті рр. позааудиторне навчання (extra-mural learning); 2) 1990-ті рр. незалежне навчання (independent learning); 3) 2000-ні рр. саморегульоване навчання (self-regulated learning); 4) 2020-ті рр. автономне навчання (autonomous learning)).

Встановлено, що реалізація самостійної роботи студентів-міжнародників у сучасному університетському просторі потребує методологічно виваженого поєднання системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, студентоцентрованого, контекстного, дослідницького, інформаційно-аналітичного та рефлексивного підходів. У межах визначених методологічних підходів також виокремлено систему загальнопедагогічних та специфічних дидактичних принципів, що є визначальними у формуванні мети й завдань, провідними у здійсненні самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин (студентоцентрованості, академічної автономії, дослідницької спрямованості, конструктивного узгодження, самостійності, розвитку критичного мислення, міждисциплінарності, рефлексивності, варіативності, неперервності навчання, цифрової підтримки навчання, науковості, системності, послідовності).

У другому розділі – *«Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії»* – подано загальну характеристику системи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії; зміст, форми та методи самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин; схарактеризовано використання технології проєктного навчання, цифрових платформ і засобів в організації самостійної роботи та особливості індивідуалізації навчання майбутніх фахівців міжнародних відносин засобами цифрових технологій.

Автором схарактеризовано форми самостійної роботи в освітніх програмах «International Relations» університетів Великої Британії, де самостійна робота студентів традиційно поділяється на обов'язкову («required / core independent study») та рекомендовану («recommended / optional independent learning»). Встановлено, що обов'язкова самостійна робота охоплює види діяльності, що є невід'ємною частиною модулів, підлягають оцінюванню та регламентовані навчальними модульними описами: академічне читання («core reading»), підготовка до семінарів, написання аналітичних і курсових робіт, підготовка наукових проєктів та дисертацій, онлайн-активності в системах управління навчанням (LMS). Визначено характерні ознаки обов'язкової самостійної роботи: чітко визначені результати навчання, педагогічний супровід викладача, інтеграція з контактними заняттями та оцінювання через курсові роботи й звіти про робоче навантаження. З'ясовано, що рекомендована самостійна робота охоплює такі аспекти: додаткове читання та самостійне дослідження літератури, участь у позааудиторних студентських ініціативах, власні проєкти та індивідуальні дослідження. Виокремлено характерні ознаки рекомендованої самостійної

роботи: добровільний характер, спрямованість на розвиток академічної та професійної автономії, відсутність прямого формального оцінювання.

Заслуговують схвалення представлений автором алгоритм планування та реалізації індивідуального навчального плану студента спеціальності «Міжнародні відносини» як поетапна система організації освітньої діяльності, спрямована на персоналізацію професійної підготовки, розвиток академічної автономії та формування здатності до самостійного навчання, що охоплює взаємопов'язані етапи: діагностика вихідного рівня підготовки студента, визначення цілей навчання, відбір змісту навчання та освітніх ресурсів, планування самостійної роботи студента, узгодження індивідуального плану із тьютором, безпосередня реалізація плану, моніторинг, рефлексія та корекція результатів навчання.

Обґрунтовано й визначено основні форми академічної самостійної роботи студентів-міжнародників: опрацювання літературних джерел для підготовки до семінарів і практичних занять; підготовка презентацій; виконання курсових проєктів; виконання аналітичних письмових завдань; дипломна робота «dissertation»; формування навичок роботи з програмним забезпеченням SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) для статистичного аналізу, управління даними та їх візуалізації; онлайн-активності в системах управління навчанням – LMS (Canvas, Moodle, Blackboard). Схарактеризовано співвідношення аудиторної та самостійної роботи у навчальному плані бакалаврів міжнародних відносин на прикладі Університету Бірмінгема.

Доведено, що організація самостійної роботи у провідних британських університетах ґрунтується на поєднанні традиційних і інноваційних методів, що відповідають специфіці підготовки фахівців міжнародних відносин. З'ясовано, що провідним є метод моделювання кризових ситуацій («simulation / crisis management»), який реалізується через рольові ігри, навчання на основі сценаріїв, складання меморандумів і резолюцій, участь у переговорах і медіації, інтеграцію теорії у практику. До інноваційних методів організації самостійної роботи студентів-міжнародників у британських університетах належать: перевернутий клас («flipped classroom»), «мисленнєві експерименти» («thought experiments»), цифровий сторітеллінг («digital storytelling»), креативні проєкти, гейміфікація та перевернуте навчання у поєднанні зі студентоцентричними моделями модулів.

Наукову цінність становить чітке розмежування в роботі й порівняльна характеристика понять «виконання проєктів» у процесі навчання та «проєктне навчання» («Project-Based Learning, PBL») (таблиця 2.2). Встановлено, що перше поняття передбачає використання проєктів як окремого дидактичного засобу, а друге – є цілісною педагогічною технологією, у межах якої проєктна діяльність виступає провідним способом організації навчання, що визначає його зміст, методи й результати.

Заслуговує схвалення структурна модель організації проєктно-орієнтованої самостійної роботи студентів міжнародних відносин в університетах Великої Британії, яка відображає логіку організації навчального процесу, що передбачає активну участь студентів у постановці проблеми,

плануванні дослідження, виконанні проєктних завдань, рефлексії та оцінюванні отриманих результатів.

Встановлено, що ключовим елементом цифрового освітнього середовища є системи управління навчанням («Learning Management Systems», LMS), зокрема Moodle, Canvas та Blackboard; цифрові інформаційно-аналітичні ресурси – електронні бібліотеки, наукометричні бази даних, ресурси міжнародних організацій; інтерактивні ІКТ-засоби (онлайн-симуляції, моделювання переговорів, віртуальних кейсів); інструменти формування оцінювання (онлайн-тести, електронні портфоліо, автоматизовані системи зворотного зв'язку та рефлексивні журнали). Наукову цінність становить розроблена інтегрована педагогічна модель організації самостійної роботи студентів міжнародних відносин на основі інтеграції LMS, PBL та ІЛА, яка відображає цілісну систему організації самостійної роботи студентів міжнародних відносин в університетах Великої Британії з використанням інструментів LMS, PBL та ІЛА.

У третьому розділі – *«Перспективи впровадження в Україні конструктивних ідей британського досвіду організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин»* – подано порівняльний аналіз організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах України та Великої Британії та рекомендації щодо впровадження конструктивних ідей британського досвіду організації самостійної роботи в систему професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні.

Порівняльний аналіз дав змогу виявити як спільні, так і відмінні риси організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у Великій Британії та Україні. До спільних ознак належать: наявність нормативно-правових документів, що регламентують освітній процес; структурування змісту самостійної роботи на засадах сучасних наукових підходів і дидактичних принципів; використання різноманітних видів та форм самостійної роботи; наявність навчально-методичного забезпечення; упровадження інноваційних форм, методів, технологій навчання та цифрових ресурсів. Серед відмінних ознак виявлено: вищий рівень інституційного визнання значущості самостійної роботи у британських університетах; розвинену систему академічної автономії студентів; вищий рівень сформованості мотивації, відповідальності та готовності здобувачів до самостійного навчання; зміну ролі викладача від транслятора знань до тьютора, фасилітатора й академічного консультанта; усталені традиції індивідуального проєктування освітньої траєкторії; цифровізація освітнього середовища та наявність інституту академічного тьюторства; системність використання проєктного, проблемного, дослідницького й командного навчання; а також послідовне врахування індивідуальних освітніх потреб і навчальних стилів студентів. Це засвідчує перспективність творчого використання британського досвіду для модернізації організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні.

Позитивно оцінюємо сформульовані автором конкретні рекомендації щодо впровадження британського досвіду за визначеними взаємопов'язаними напрямками: нормативно-законодавчим, цільовим, управлінським, змістовим, організаційно-технологічним, методичним, стратегічним, особистісним та діагностичним. Системна реалізація цих рекомендацій забезпечить перехід від формалізованої моделі самостійної роботи до системи самостійного навчання «independent learning» з підвищеною автономією студентів, фасилітативною роллю викладача, практико-орієнтованим змістом і розвиненою цифровою підтримкою.

Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 9 науково-методичних працях, серед яких: 4 наукові статті (з них 2 – у співавторстві) у фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 4 публікації у збірниках матеріалів наукових конференцій; 1 методичні рекомендації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Високо оцінюючи рецензовану дисертацію привертаємо увагу до окремих аспектів, що потребують уточнення, пояснення, корекції, а саме:

1. Вважаємо за доцільне в питанні 1.1 більше уваги акцентувати на спільних та відмінних рисах поняття «самостійна робота студентів» в закладах вищої освіти України та університетах Великої Британії, представивши це у вигляді порівняльної таблиці.

2. Заслуговує схвалення чітке розмежування в питанні 2.3 й порівняльна характеристика понять «виконання проєктів» у процесі навчання та «проєктне навчання» («Project-Based Learning, PBL»). Разом з тим вважаємо, що доцільно було навести конкретні приклади розробок традиційних проєктів і Project-Based Learning в університетах Великої Британії, зосередивши увагу на структурі й вимогах до проєктів.

4. Автором виокремлено традиційні й інноваційні методи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії. Для посилення практичного значення дослідження доцільно було схарактеризувати досвід університетів Великої Британії щодо застосування цих методів.

4. У додатках роботи доцільно було навести приклади завдань самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії, що схарактеризовані у змісті дослідження.

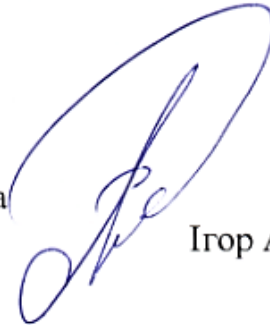
Утім, висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують науково-теоретичну і практичну цінність дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Рецензована робота є завершеною, самостійною науковою працею, що містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне і практичне значення, що свідчить про оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності та особистий внесок здобувача у вирішення проблеми організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин з врахуванням досвіду університетів Великої Британії.

Дисертаційне дослідження Губіна Юрія Ігоровича на тему «Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка повністю відповідає вимогам пп.6, 7, 8, 9 «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 та рекомендується до подання для розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді й присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

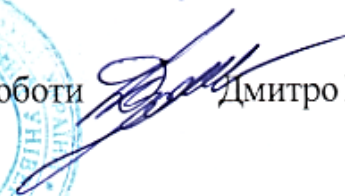
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри технологічної та
професійної освіти і декоративного мистецтва
Хмельницького національного університету

Ігор АНДРОЩУК

Підпис Ігоря Андрощука засвідчую

Проректор з науково-педагогічної роботи

Дмитро ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ